

Restauratie Groeneveld begonnen

Na een degelijke voorbereiding, waarin berepen een flink stuk documentatie, is onlangs een aanvang gemaakt met de restauratie en inrichting van park en kasteel van de buitenplaats „Groeneveld” in Baarn. Als alles naar wens verloopt zullen de werkzaamheden in de loop van 1980 gereed zijn en zal de buitenplaats aan de doelstellingen van Staatsbosbeheer voldoen.

In het hoofdstuk over de doelstellingen van een nader uitgewerkt rapport – het eerste dateerde uit 1973 – wordt de vraag gesteld of het zinvol is een bouwvallig kasteel en een oud park ten koste van veel geld te herstellen en dan te gaan gebruiken voor allerlei bijeenkomsten, een tentoonstelling en wat al niet. Nog afgezien van die doelstellingen, zou die vraag van ons standpunt uit, zeker ook bevestigend worden beantwoord. Immers we hebben hier met de oorsprong van een bijna driehonderd jaar oud landhuis te doen, een gaaf voorbeeld van de buitenplaatsen, zoals die vroeger door aanzienlijke families o.a. in het Utrechtse, werden aangelegd.

„Groeneveld” ligt aan de Amsterdamsestraatweg in Baarn en is omringd door een terrein van ca. 120 ha. Gegeven de ouderdom is het de moeite waard nog even de geschiedenis in herinnering te roepen, waarvoor we putten uit het eerder genoemde rapport.

Omstreeks 400 jaar geleden leefde in Frankrijk het oude adellijke geslacht De Mamuchet. Een der telgen uit dit geslacht: Jean de Marrège et Grunerie was gehuwd met de erfvroutwe van Houdringe en hun zoon Marcus werd dus heer van Marrège Grunerie en Houdringe.

Omdat hij Hugenoot was wilde hij wegens de vervolging onder Lodewijk XIV het land verlaten. Hij verkocht al zijn bezittingen en vestigde zich in Nederland. Omdat hij de naam van zijn Franse landgoederen in Holland wilde laten herleven bouwde hij na aankoop van grond drie huizen. Dat waren „Marrège” bij Leiden, „Grunerie” bij Oegstgeest en „Houdringe” (het tegenwoordige kantoor van de Grontmij in De Bilt).

Zijn zoon Andries de Mamuchet van Houdringe vestigde zich in Baarn, vermoedelijk op een hofstede, genaamd „Groeneveld”, die hij kocht van het huis „Drakenburg” en die gelegen was bij de gelijknamige uit 1614 daterende Taveerne aan de Amsterdamsestraatweg. Zijn zoon Marius de Mamuchet

van Houdringe was in 1703 waarschijnlijk de bouwheer van het tegenwoordige huis „Groeneveld”, dat toen bestond uit beide bouwhuizen en het vierkante middendeelte van het kasteel. Na de dood van Marius werd het huis verkocht aan Arent van der Waayen, bewindhebber van de West Indische Compagnie. In 1735 deed deze het landgoed over aan Cornelis Hasselaer, uit het geslacht waartoe ook de Haarlemse Kenau Sijmonsdochter had behoord. Een der boerderijen rond „Groeneveld” draagt nog altijd de naam „Oost-Indië”. Hij kocht in hetzelfde jaar de titel en rechten van Ambachtsheer der beide Eemnessen. Zijn familiewapen werd gevormd uit een dubbele arend (die thans nog staat op drie van de vier schoorstenen van het huis) met een „hartschild” met het wapen van Eemnes.

Na het overlijden van Cornelis liet zijn zoon Pieter Cornelis in 1739 beide ronde vleugels aan het huis bouwen. In 1755 werd het huis „Groeneveld” verkocht aan Jan Lucas van der Dussen, die zijn bezittingen rondom het gebouw met de hofsteden „Ravenstein” en „Wildenburg” uitbreidde. Na zijn dood in 1744 ging het huis weer terug naar de vroegere eigenaar P. C. Hasselaer, die bovendien nog kocht vier „nieuw gebouwde” daglonerswoningen onder één dak, schuin tegenover de herberg „daar het Huis Groeneveld uithangt”.

In 1941 werd het kasteel eigendom van Staatsbosbeheer. In 1960 kwam het gebouw op de Monumentenlijst. Sederdient zijn er vele onderhandelingen gevoerd over de uiteindelijke bestemming van het huis.

De restauratie is opgedragen aan ir. T. van Hoogevest B.V. te Amersfoort. Als uitgangspunt voor de restauratie is gekozen voor het herstel van de midden-achttiende eeuwse situatie. De belangrijkste wijzigingen zullen zijn: het herstel van de 18e eeuwse ramen met kleine ruitverdeling; het weer aanbrengen van de ballustrades op de gootranden en de kaprand tussen de schoorstenen aan de voorzijde van de gebouwen; het weer aanbrengen van de portico's voor de bijgebouwen; het aanbrengen van kappen op de aanbouwen aan de achterzijde van het hoofdgebouw. In elk der beide bouwhuizen (koetshuis en orangerie) is een woning ontworpen. De binnendaken van de zadeldaken vervallen en worden vervangen door een plat dak. Het park zal als Engelse landschapstuin worden behouden met een aantal overblijfsels van de voormalige stijl-tuin.

De benedengang en de muziekzaal zullen geheel in oude stijl worden ingericht. De overige vertrekken op de parterre worden dienstbaar gemaakt aan de (nieuwe) functies van het kasteel als conferentiecentrum en voor expositiedoeleinden, maar op zoda-

Historische Kern van Roosendaal

Groeneveld
Foto: Rijksdienst
v.d. Monumenten-
zorg/Staatsbosbeheer

nige wijze dat de interne architectuur zichtbaar blijft. Er komt een blijvende expositie: herleving van het vroegere bosbouw-museum, inclusief het verdwenen museum van de Heidemaatschappij. Deels zal het huis als dienstgebouw voor Staatsbosbeheer worden ingericht.

In een vroeg stadium, toen aan een andere bestemming werd gedacht, meende men met f. 438.000 de verbouwing en inrichting tot stand te kunnen brengen. Acht jaar later raamde de Rijksgebouwendienst de restauratie op f. 3,15 miljoen en nu denkt men uiteindelijk ca. zes miljoen gld. nodig te hebben. Dit bedrag komt niet ten laste van Monumentenzorg of van de Rijksgebouwendienst, maar uit eigen fondsen van Staatsbosbeheer. De uitvoering van het werk is toevertrouwd aan B. V. Aannemersbedrijf Woudenberg te Ameide. Het zal in fasen worden uitgevoerd.

v.d.W.

De gemeenteraad van Roosendaal en Nispen stelde eind 1973 een Monumentenverordening vast. Om op verantwoorde wijze uitvoering te kunnen geven aan die verordening werd het noodzakelijk geoordeeld te beschikken over een goede inventarisatie van gebouwen, stadsgezichten e.d. Met deze inventarisatie heeft zich een ambtelijke adviesgroep belast, die onlangs een deelrapport heeft uitgebracht over de historische kern.

Niet alleen is dit rapport keurig verzorgd, maar bovendien getuigt het o.i. van grote deskundigheid en warme belangstelling voor de monumenten in deze Brabantse gemeente, die zo dicht tegen de grens met België aanligt.

In totaal worden veertien monumenten met een korte karakteristiek (stijl en tijdperk) beschreven. Het oudste bewaard gebleven monument is de toren van de St. Janskerk, in de kern een 14e of 15e eeuws bouwwerk, dat in de 16e eeuw werd ommanteld, verhoogd en gedekt door een lage vierzijdige spits, die in 1839 is vervangen door een open achtkantige koepel. In de toren bevinden zich twee oude klokken: een in 1635 door Antoine Courbillot gegoten, de ander in 1640 door Martin Marchal.

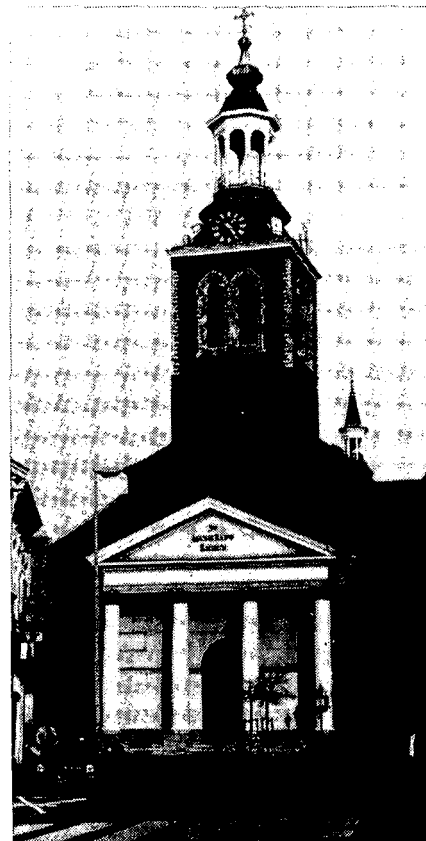
Het raadhuis werd gebouwd tussen 1530 en 1534. In 1572 uitgebrand; in 1578 provisorisch voorzieningen getroffen en in 1616 hersteld. Het bordes is uit 1730. Oorspronkelijk was het raadhuis van trapgevels aan voor- en zijanten voorzien, die in 1808-1809 vervangen werden door een dwars schilddak met gekoepelde dakruiter en fronton; ook het bordes vervangen: de gevels zijn sedertdien gebosseerd gepleisterd.

In 1898-1899 werd het raadhuis opnieuw verbouwd en van een dakkapel aan de voorzijde voorzien. Tot 1936 was het in gebruik als raadhuis, daarna tot 1974 ook als museum en gemeente-archief. Het raadhuis blijkt een interessant interieur te hebben. In de raadzaal bevindt zich een zwart gepolijste hardstenen schouw in Lodewijk XV-stijl door M. Danco uit Antwerpen (1752). Tegen de noordmuur bevindt zich een eiken koorbalustrade (1634), afkomstig uit de r.k. kerk van Nispen. De klok in de dakruiter is in 1603 gegoten door Cornelis Janssens. In de oostgevel is een hardstenen grafzerk van het gezin Vosbergh (omgekomen in 1662) ingemetseld. In de zuidgevel is ingemetseld een hardstenen grafzerk van Marienus Cuypers (overleden 1768), afkomstig uit Essen.

Het rapport wordt afgesloten met een sobere, maar wel gedetailleerde beschrijving van de historische stadskern van Roosendaal, die in de Tweede Wereldoorlog voor oorlogsgeweld werd gespaard, ofschoon de stad tussen 1940-1945 elders wel van bombardementen en beschietingen te lijden heeft gehad.

De oudst bewoonde kern der gemeente is het kerkdorp Nispen, voor het eerst genoemd in 1157 in een oorkonde van de abtj Tongerlo. Deze oorkonde bevestigde de schenking van Arnoud de Brabander aan de genoemde abtj van nagenoeg het gehele grensgebied van Roosendaal en Nispen met de huidige Belgische gemeenten Essen, Kalmhout en Nieuwmoer. In de 12e eeuw is er van Roosendaal nog geen sprake. Eerst in 1266 blijkt er een permanente bevolking aanwezig. In 1268 werd er een kapel gebouwd op de plaats genaamd „Roosendale”. Tot zover enige notities uit de historische beschrijving in het rapport.

v.d.W.

De toren van de St. Janskerk te Roosendaal